

Posudek rigorózní práce Jany Klimšové

Subkultúra skinheads

obhajované na Ústavu etnologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze

PhDr. Petr Janeček

Předkládaná pečlivě napsaná a solidním kvantitativním a kvalitativním výzkumem, jakož i analýzou primární a sekundární literatury podložená práce, je pokusem o souhrnný pohled na problematiku mládežnické subkultury skinheads na území České a Slovenské republiky. Po metodologickém úvodu a teoretickém vymezení klíčových termínů se práce ve své úvodní části zabývá historickým vývojem subkultury, vzniklé původně na území Velké Británie, následuje popis současné formy subkultury v České republice a na Slovensku (včetně jejich jednotlivých podskupin), vymezení jejího ideového základu a proklamovaným hodnotám (s důrazem na historické povědomí skinheadů a jejich vztah k pro autorku klíčovými dějinnými událostmi jako byla existence Protektorátu Čechy a Morava a Slovenského štátu 30. a 40. let 20. století a rozdělení Československa v roce 1993, a jejich vztah k náboženství), relativně podrobná deskripce jejich vizuálních projevů (symbolika, oděv, obuv, účesy a módní doplňky). Práce se dále zabývá současnými projevy rasismu a extremismu a názorům nepříliš dobře informované majority na zkoumaný fenomén. Přílohu tvoří výsledky autorčina monitoringu médií informujících o tématech souvisejících se zaměřením práce, a krátká fotografická příloha.

Hlavním cílem práce je popsat současnou podobu subkultury u nás a na Slovensku jako celku, s důrazem na její objektivně popsitelné reprezentace a hodnoty jejich příslušníků, a doplňkově i pohled majority na ní. Tento výzkumný záměr práce, přes dílčí nejasnosti týkající se především struktury práce a interpretace některých výsledků, beze zbytku splňuje.

Z hlediska organizace práce poněkud zarazí struktura práce, kdy je do kapitoly 4 (možná nepříliš šťastně nazvané *Prejavy rasizmu v súčasnosti*) neorganicky začleněna kapitola o levicovém extremismu a kapitola o názorech majority na subkulturu skinheads.

Velmi pozitivně je nutné hodnotit teoretickou část práce, ve které autorka dovedně vymezuje základní termíny, se kterými dále pracuje; především pak teoretické ošetřování pro práci fundamentálních pojmů *subkultura* a *hnutí*. Na druhou stranu, obsáhlé vysvětlování některých pojmů se zdá být místy poněkud nadbytečné, zvláště u obecnějších zastřešujících pojmů typu *kultura*, zde by se zdálo vhodnější pracovat s poznámkovým aparátem.

Z metodologického hlediska nelze práci nic výraznějšího vytknout, autorka čerpá jak z písemných pramenů, tak výpovědí respondentů jak z řad subkultury, tak majority (tj. nečlenů subkultury), převážně na území hlavních měst ČR a SR.

Potenciálně nejproblematictější místa práce jsou většinou heuristické povahy – např. určitá povrchnost popisu historie skinheadského hnutí v (tehdejším) Československu. Zde je například několikrát zmiňována pro masový rozvoj skinheadské subkultury v první polovině 90. let 20. století klíčová hudební skupina Orlík, ale zcela pominuty jsou další pro rozvoj nacionalistických/vlasteneckých, xenofobních a rasistických proudů subkultury klíčové hudební skupiny jako Vlajka, Buldok, Zášť 88 a především pražská skupina Braník, jejíž členové byli v roce jako první hudebníci po roce 1989 u nás potrestáni v roce 1995 podmíněným odnětím svobody. V souvislosti s počátkem 90. let chybí k vykreslení dobové celospolečenské atmosféry podrobnější zmínky např. i o tzv. „kališnicích“ či faktu, že v tomto období popularity skinheadského hnutí u nás se k němu dobově řadily výrazné osobnosti kulturního a společenského života, jako hudebník František Moravec (Lou Fanánek Hagen, frontman hudební skupiny *Tři sestry*), či novinář týdeníku *Reflex* Jiří X. Doležal.

Drobné nepřesnosti, spíše marginálního rázu, nalezneme i při popisu britských kořenů subkultury (např. specifický typ účesu „číro“ se v případě subkultury punk objevil až v souvislosti s prvním albem hudební skupiny *The Exploited* z roku 1981, první punkové (tzv. styl 1977) měli poněkud odlišný způsob úpravy vlasů – s. 32 posuzované práce, Ian Steward Donaldson byl ústředním představitelem hudební skupiny *Screwdriver* již od jejího vzniku, neboť ji sám založil, a k jejímu přeorientování na extrémně pravicovou tematiku nedošlo na konci 70. let, ale až v roce 1982 v souvislosti s jejím znovuoobením – s. 39 posuzované práce) či obecné historiografie (např. SA nebyly útočnými jednotkami německé armády, ale šlo o paramilitární organizaci NSDAP – s. 36 posuzované práce), u popisu některých dějinných událostí místy převažuje jejich interpretace autorkou, která často nemá

přímou souvislost s výzkumným záměrem práce a práci zbytečně přetěžuje. Tento problém se místy objevuje i v části věnované explanaci základních pojmů používaných v práci.

V bibliografii poněkud zamrzí absence některých titulů věnujících se problematice subkultury skinheads – např. některých diplomových a bakalářských prací obhájených v posledních letech na FF UK, FHS UK a FSV UK (např. Dvořák, Jiří: *Vývoj vzájemného vztahu punkové a skinheadské subkultury od 80. let 20. století do současnosti na území Liberecka a Jablonecka*, FHS UK, 2006, Pětioký, Jiří: *Skinheads ovlivnění fašistickou ideologií*, FSV UK, 2001, Staňková, Martina: *Extremistické a radikální projevy současných subkultur v České republice*, FF UK, 1999, Vašíček, Aleš: *Kořeny a počátky hnutí skinheads*, FSV UK, 2003), ale i publikovaných textů - např. pro studium mládežnických subkultur v domácím prostředí zcela pionýrský, ač často chybný Karel Zástěra (*K některým otázkám okrajových skupin dělnické mládeže*. Zpravodaj KSVI pro etnografii a folkloristiku. Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku ČSAV, 1991) či nověji Hedvika Novotná a Jiří Dvořák (*Punks vs. skinheads – historie jednoho vztahu*. In: Bittnerová, Dana – Heřmanský, Martin (eds.): *Kultura českého prostoru, prostor české kultury*. Praha: Fakulta humanitních studií - ERMAT 2008, s. 261- 288). Rigorózní práce by podle mého mínění měla také aspirovat alespoň po zmínění klíčových zahraničních přehledových prací věnovaných této subkultuře (např. dnes již klasický Knight, Nick: *Skinhead*. London: Omnibus Press 1982, či Marshall, George: *Skinhead Nation*. Dunoon-Agrill: S. T. Publishing 1996).

Z formálního hlediska je práce zcela v pořádku, včetně způsobu citování - pouze na několika místech práce je částečně chybně přepsán český text (např. texty skupiny Orlik apod.).

Přes spíše marginální nedostatky (spočívající především v nedostatečném zpracování běžně dostupné sekundární literatury k tématu) je posuzovaná práce velmi zajímavá, relativně dovedně strukturovaná, s kvalitně provedeným terénním výzkumem a poučenou interpretací jeho výsledků, a navíc se věnuje tématu na této akademické půdě poměrně opomíjenému. Hlavní přínos práce vidím především v jejím nadstandardně pečlivě provedeném terénním výzkumu v prostředí, které je řadě výzkumníků obtížně dostupné, a relativně dovedné interpretaci některých badatelských výsledků. Věřím, že posuzovaná práce tak přispěje k lepšímu poznání subkultury skinheads, bude inspirací k dalším podobným projektům, a v neposlední

řadě napomůže zbořit i některé stereotypy tradičně přisuzované této subkultuře jak v akademickém, tak i mediálním a obecněji i veřejném diskurzu.

Z těchto důvodů navrhuji posuzovanou rigorózní práci, pokud splňuje veškeré formální náležitosti vyžadované fakultou, obhájit známkou velmi dobře (2).

PhDr. Petr Janeček

Národní muzeum

Historické muzeum

Národopisné oddělení

V Praze dne 19. dubna 2010